

Naknada od javnih vlasti: Praćenje pravnih izazova u slučajevima invalidskih penzija

Uvod

Ustav Republike Kosovo garantuje pojedincima pravo da zahtevaju naknadu štete od organa javnih vlasti za bilo kakvu pričinjenu štetu. Takode garantuje građanima pravo da podnesu peticiju na sudske odluke, što sa sobom podrazumeva i traženje naknade za nepravedno pričinjenu štetu. Oba prava su podjednako važna u poštovanju pravičnosti i pravde za sve. Pravo na naknadu u slučajevima štete koju organi javnih vlasti prouzrokuju pojedincima je priznato Zakonom o obligacionim odnosima¹.

Osnovni sud u Prištini i dalje se bori sa velikim brojem nerešenih upravnih predmeta. Rasparčani propisi utiču na odgovornost organa javnih vlasti u slučajevima prekršaja i prava na naknadu štete.² Pošto ne postoji Upravni sud, upravne predmete rešava Odjelenje za administrativna pitanja u sastavu Osnovnog suda u Prištini.

U ovom trenutku, institucije (sud, vlada) ne raspolažu konačnim podacima o broju pokrenutih predmeta za naknadu štete, njihovom statusu, odnosno vrsti naknada, jer ne prate ostvarivanje tog prava. Nerazvrstavanje predmeta po određenim vrstama u okviru jedne konkretnе vrste predmeta potvrdio je i Osnovni sud u Prištini.³

Ovaj kratak izveštaj posebno se bavi praćenjem prava na naknadu štete u upravnom postupku, sa aspekta odnosa između države (javne uprave) i fizičkih lica. Fokus je isključivo na pravu na naknadu štete pojedincima u njihovom svojstvu fizičkih lica, isključujući razmatranje naknade za javne službenike u javnoj upravi.

1 Službeni list Republike Kosovo. Zakon br .04/L-077 o obligacionim odnosima, član 153: [ZAKON BR. 04/L-077 O OBLIGACIONIM ODNOSEGIMA \[rks-gov.net\]](http://zakoni.rks-gov.net) (poslednji put pristupljeno 15. avgusta 2023).

2 Izveštaj Evropske komisije za Kosovo, 2022, <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-10/Kosovo%20Report%202022.pdf> (pristupljeno 16. avgusta 2023).

3 Sastanak sa Shaban Gërxhaliu, administratorom Osnovnog suda u Prištini, 2. maj 2023.

Prema anketama D+ (jun 2023), 60.2% građana na Kosovu nije upoznato sa svojim pravom da traži naknadu štete, za bilo kakvu štetu koju im prouzrokuju organi javnih vlasti. Štaviše, njih 91.7% nije ostvarilo ovo pravo, čak ni kada su se suočili sa nedoličnim ponašanjem ovih organa.⁴ Ovo naglašava potrebu za boljom sveštu i edukacijom o pravima građana, osiguravajući da svako ostvari pristup pravdi, kada je to potrebno.

Demokratija Plus (D+) je propratila deset predmeta upravnih prekršaja od maja 2023. i nastaviće ovaj nadzor, pokrivajući još deset predmeta do maja 2025. godine. Primarni cilj je da se dobiju informacije iz prve ruke o tome kako ovim predmetima rukuju kosovski sudovi, posebno Osnovni sud u Prištini i Apelacioni sud. Predmeti odabrani za potrebe praćenja biraju se nasumično, kako bi se obezbedio reprezentativan uzorak. Ovi predmeti služe kao ilustrativni primeri i inspiracija za druge građane da se založe za svoja prava u budućnosti, kao i za podizanje svesti.

Prvi izveštaj se usredsređuje na dva specifična predmeta, koji uključuju osobe sa invaliditetom. Kada je reč o zaštiti pojedinaca sa posebnim potrebama, Kosovo je donelo Zakon br. 04/I-131 o penzijskim šemama koje finansira država⁵, Zakon br. 03/I-019 o osposobljavanju, stručnom usavršavanju i zapošljavanju osoba sa invaliditetom⁶, Zakon br. 2003/23 o invalidskim penzijama na Kosovu⁷ uz druge zakonske i podzakonske akte. Ove zakonske mere sveobuhvatno propisuju prava pojedinaca sa posebnim potrebama i predviđaju odgovarajuće obaveze institucija da podrže ovu društvenu kategoriju.

1. ročište

Predmet: Tužba za invalidsku penziju N.M. protiv MFRT-a

Tužilja: N.M fizičko lice

Tuženi: Ministarstvo rada i socijalne zaštite – sada Ministarstvo finansija, rada i transfera (MFRT)

Ime sudije: Arjeta Sadiku

Dana: 20.07.2023.

Početna praćena sesija pruža pregled pravnog slučaja pokrenutog od strane N.M., osobe sa invaliditetom, protiv Ministarstva rada i socijalnog staranja - sada Ministarstva finansija, rada

⁴ UBO Consulting. „OMNIBUS anketa sa oko 1200 građana o njihovom znanju o pravu na traženje naknade. Jun 2023. (Meduvremena anketa).

⁵ Službeni list Republike Kosovo. Zakon br. 04/L-131 o Zakonu o penzijskim šemama koje finansira država, <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=9517>, (poslednji put pristupljeno 15. septembar 2023).

⁶ Službeni list Republike Kosovo. Zakon br. 03/I-019 o osposobljavanju, stručnom usavršavanju i zapošljavanju osoba sa invaliditetom, <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=2620>, (poslednji put pristupljeno 15. septembar 2023).

⁷ Službeni list Republike Kosovo. Zakon br. 2003/23 o invalidskim penzijama na Kosovu, <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=2486> (poslednji put pristupljeno 15. septembar 2023).

i transfera (MFRT). Cilj ovog tužbenog postupka je osporavanje odluke donete 2014. godine od strane Ministarstva rada i socijalnog staraњa i obezbeđivanje priznavanja prava N.M. na invalidsku penziju, zajedno sa retroaktivnom finansijskom nadoknadom počevši od prvobitnog zahteva 2014. godine.

Više od decenije, N.M. je primaла punu invalidsku penziju prema zakonu za osobe sa invaliditetom. Nažalost, njenom penzijom je upravljaо Odeljak za penzije Ministarstva finansija, rada i transfera (MFRT) 2014. godine, a njena naknadna žalba Komisiji eksperata unutar ovog ministarstva je odbijena.

Kako smo pratili istoriju tužbe, nakon nepovoljne odluke na drugom nivou (Komisija eksperata pri MFRT - Odeljenje za penzije), N.M. je preduzela pravne korake pokretanjem tužbe pred Osnovnim sudom u Prištini 2018. godine. Ovaj slučaj je prvobitno rukovodio Osnovni sud 2014. godine, koji je odlučio da se stvar ponovo pošalje na ponovno procenjivanje i pregled Ministarstvu finansija, rada i transfera. Međutim, uprkos napomenama suda u vezi sa slučajem tužioca N.M., zahtev tužioca je ponovo odbijen od strane Odeljenja za penzije unutar MFRT.

Važno je napomenuti da tokom praćenja, MFRT nije učestvovao ni u jednoj sudskej sesiji, ne pružajući objašnjenje za odsustvo. Međutim, u pisanim odgovorima, osporili su ceo tužbeni postupak, pozivajući se na poštovanje važećih zakona i tvrdeći da je medicinska komisija utvrdila da N.M. nije pružila dovoljno dokaza da se kvalificuje za stalnu i potpunu invalidsku penziju.

Važno je napomenuti da zbog nemogućnosti N.M. da lično prisustvuje, stalno ju je zastupao njen pravni zastupnik tokom pravnog postupka. Na jednom od saslušanja, pravni zastupnik N.M. je zatražio sveobuhvatni medicinski pregled kako bi pružio dokaze o njihovom stanju. Na klučnom saslušanju održanom 20. jula 2023. godine, sud je pregledao sve dokaze i zaključio da je zahtev N.M. potkrepljen kako medicinskim izveštajima, tako i stručnim mišljenjima, potvrđujući njihov dugotrajan i značajan invaliditet.

Zaključak: U skladu sa Zakonom o osobama sa invaliditetom i Zakonom o penzijskim šemama finansiranim od strane države, Osnovni sud je odlučio u korist tužioca, odobravajući N.M. pravo na stalnu invalidsku penziju. Sud je odlučio da tužitelju N.M. treba biti retroaktivno nadoknadena šteta od datuma kada je ovo pravo prvobitno oduzeto. Sud je takođe proglašio odluku MFRT-a nezakonitom i ništavnom. Kao rezultat ove odluke, N.M. ima pravo da prima svoju invalidsku penziju svakog meseca, zajedno sa nadoknadom neplaćenih iznosa, uključujući i zakonske kamate po stopi od 8% 8.

2. ročište

Predmet: Tužba za invalidsku penziju Sh.Rr. protiv MFRT-a

Tužilja: Sh.Rr.

Tuženi: Ministarstvo rada i socijalne zaštite – sada Ministarstvo finansija, rada i transfera (MFRT)

Ime sudija: Kreshnik Kačiu

Dana: 12.09.2023

U ovom praćenom slučaju, Sh.Rr. je preuzeo pravne korake protiv Ministarstva finansija, rada i transfera (MFRT), tačnije njegovog Odeljenja za penzije, podnoseći tužbu pred sudom. Tužilac, Sh.Rr., osporio je odluku MFRT-a u vezi sa odbijanjem žalbe za stalnu invalidsku penziju, prvobitno datiranu 03.10.2019. godine, i tražio sveobuhvatno odobrenje zahteva, ističući njegovu pravičnost i validnost. Osnovni zahtev podrazumeva poništavanje odluke o odbijanju žalbe drugostepenog Saveta za žalbe, uz zahtev da MFRT prizna pravo tužioca Sh.Rr. na stalnu invalidsku penziju od datuma prvobitnog zahteva.

Savet za žalbe, organ drugog nivoa unutar okvira MFRT-a, zaključio je da ne postoji dovoljno medicinske dokumentacije da se Sh.Rr. kvalifikuje kao korisnik Penzije za osobe sa trajnim invaliditetom. S druge strane, Sh.Rr. je naglasio potpunu nesposobnost, teško oboljenje, potrebu za fizičkom pomoći i teške ekonomске okolnosti.

U tužbi koju je pripremila Agencija za besplatnu pravnu pomoć, Sh.Rr. traži pokretanje administrativnog spora, odobrenje tužbe, poništavanje odluke i dodelu stalne invalidske penzije. U ovoj tužbi, tužilac naglašava nezaposlenost i oslanja se na penziju ili finansijsku podršku kao jedini prihod, s obzirom na nesposobnost Sh.Rr. za rad zbog bolesti. Dodatno, tužilac zahteva kontinuirane medicinske konsultacije sa specijalističkim lekarima za njegovo stanje, kao i neophodnost lekova za oporavak, podržano specijalističkim izveštajima.

Slučaj je takođe prosleđen Apelacionom суду, koji je podržao prigovor tužioca, poništavajući odluku suda prvog stepena i vraćajući slučaj na dalju procenu. Ovaj sud je naglasio potrebu za nezavisnim medicinskim veštačenjem kako bi se ocenilo zdravstveno stanje tužioca i ukazao da je odluka tuženog bila pravno nejasna i kontradiktorna, te je stoga zatražio od Osnovnog suda da doneše nezavisnu ocenu na osnovu merituma i doneše odluku u skladu sa zakonom.

Da bi se utvrdila činjenična situacija, Osnovni sud je tražio medicinsko veštačenje od strane eksperata iz Kliničko-univerzitetskog centra, kao i finansijsko veštačenje za tačnu nadoknadu.

Nakon glavnog saslušanja 12. septembra 2023. godine, sud je utvrdio da je zahtev Sh.Rr. osnovan, poništavajući odluku MFRT-a i dodeljujući tužiocu pravo na stalnu invalidsku penziju narednih pet godina sa retroaktivnom nadoknadom za preko četiri godine.

U obrazloženju svoje odluke, sud je naveo brojne zakone i razloge koji se odnose na nadoknadu štete tužiocu nastale usled osporene odluke. U međuvremenu, tuženi iz MFRT-a nije pružio kontrargumente. Obrazloženje suda istaklo je da je Sh.Rr. ispunio sve zakonske uslove za priznavanje traženog prava, u skladu sa Zakonom o upravnim sporovima⁹.

⁹ Službeni list Republike Kosovo. ZAKON br. 03/L-202 o upravnim sporovima, član 43.3 i 67. <https://gzk.rks-gov.net/ActDocument-Detail.aspx?ActID=2707> (poslednji put pristupljeno 30. oktobra 2023).

Zaključak: Nakon četiri godine od pokretanja tužbe Sh.Rr., ovaj pravni proces zaključen je odlukom Osnovnog suda o meritumu, koja je bila u korist Sh.Rr. i priznavala njegovo pravo na stalnu invalidsku penziju u trajanju od pet godina. Prema odluci Osnovnog suda¹⁰, tuženi (MFRT) retroaktivno je obavezan da nadoknadi tužiocu Sh.Rr. neplaćene penzijske uplate od dana zahteva za ovu penziju, uključujući i kamatu od 8%, kako je propisano zakonom.

PREPORUKA

- U oba slučaja nije bilo predstavnika tuženog bez objašnjenja odsustva. Prema propisima nadležnosti Kosova, administrativna ročišta mogu se održati i u odsustvu tuženog. Međutim, ključno je da tuženi, u ovom slučaju Ministarstvo finansija, rada i transfera, bude odgovarajuće zastupljeno tokom svih sudskih sesija, pridržavajući se principa pravde, kako bi se osiguralo da proces bude što pravedniji, transparentniji i precizniji.

¹⁰ Odluka Osnovnog suda, A. br. 2349/2019, od dana: 13.09.2023.

Finansira
Evropska Unija

